

Критика, бібліографія

УДК 821.161.2-1.09

С.Д. Абрамович,
м. Чернівці

Художня книга в епоху електроніки: живі води пам'яті (про творчість Віталія Колодія)

У статті висвітлюється літературна творчість відомого українського поета Віталія Колодія.

Ключові слова: поетика, архетип, медитація, лірична поема, проза.

Колись Геракліт, батько діалектичної думки, сказав, що не можна двічі увійти в одну й ту саму ріку. Усе ж бо, мовляв, тече, усе міняється. Що ж, наш фізичний світ – саме такий. Матерія є сумою миттєвих станів, кожний з яких – неповторний. Зупинись, мить, – ти прекрасна! Так розпачливо волав Фауст у Гьоте. Та в світі духу й пам'яті ця трепетна мить – живе. Живе й має розвиток. Зокрема у сфері ліричної поезії, яка за природою своєю є моментальна світлина прекрасної миттєвості. Це бесіди автора з його живою пам'яттю, його совістю, яка не знає сну і спокою.

Віталій Колодій – ім'я, яке не потребує суеслов'я. У хорі голосів поетів, талановитих і менш талановитих, які занадто часто відчують себе лише якоюсь частиною буття (запам'яталося мені чиесь смиренне: “я – пагінок рідної землі”), голос Колодія звучить усе ж таки на октаву вище.

Не те, звичайно, погано, що поетичне натхнення корениться у рідній землі – на щастя, колодійова поезія закорінена в рідному українському ґрунті надзвичайно глибоко й міцно. Йдеться про те, що найчастіше оті “пагінки” тільки стеляться по землі, не в змозі піднятися могутнім порухом до сонця, до Аполлона, отого споконвічного символу поезії. Було в нашому минулому доволі майстрів слова, що віддавали свою ліру на прославлення царів і можновладців, лампочки Ілліча й “товариша маузера”. Сьогодні чимало людей годується оспівуванням “тепла рідного хліба” (культ

хліба запозичено в доісторичні часи від іранців), та вторинним конструюванням якоїсь позачасової, ідилічної України, де не перестають густи над вишнями хрущі, а з москалями любитися зась. Бажано також, аби Україна була безпосередньою спадкоємицею Атлантиди, а в недалекому майбутньому усі народи мали б прийти і вклонитися їй. Боюся, що, поруч з професійними росіянами, румунами і євреями, виразно формується й тип професійного українця, насамперед представленого якраз літераторами, що, запізнившись років отак на 150, вперто конструюють романтичний “міф нації” в душі чи то братів Грималь, чи то російських слов’янофілів початку ХІХ ст.

Та, по-перше, не хлібом єдиним живе людина. А по-друге, українське слово від Київських часів виростало й укріплювалося в поліфонічному хорі європейської християнської культури, в якій духовний злет людини над земним і побутовим є програмою її вдосконалення.

Ні, Колодій не є “християнським поетом” в повному розумінні слова, і молитов як таких не складає, хоча дедалі частіше у його книгах бринять мотиви псалмодії, а між рядками, в дискурсі, усе більш рельєфно являють свої обличчя ангели. Але поет постійно розгортає перед читачем сформульовані якраз християнською релігією “питання існування” на зразок: чи ж мало сенс моє власне життя? чи ж мала сенс уся наша історія? тощо. Ці питання не вирішено, але поставлено сильно й точно. Читача не повчають, не напучують, не виховують. Його запрошують до духовної співпраці. Чи ж не такою має бути справжня поезія?

Можна, можна й двічі, й тричі, і многажди увійти в ріку пам’яті, якщо у ній вирує і плеще живе почуття, киплять незгасні образи, плинуть сподівання і надія. У цьому стані філософської медитації сигналом до збудження механізму пригадування стає будь-яка дрібниця – наприклад, цокання годинника, яке переростає у свідомості автора в алгоритм людської долі. Архетип коня в індоєвропейських культурах нерозривно пов’язаний із символікою смерті – чи не від часів, коли приборкування диких коней було справою жертвовною і небезпечною. Ось і тут коні – символічне узагальнення нестримності людських бажань і пристрастей, яка неухильно визначає характер “людських років”:

З глибин життя
поцокують –
годинник
а чи коні
баскі

та необ'їжджені
запряжені
в людські роки.

Така оптика пропонується читачеві, і він відразу ж почувається піднесеним над буденністю – адже в класичній поезії лірика – це транс, в якому Муза зносить поета до небес, і він бачить дійсність у новому ракурсі, начебто з орлиного польоту. Муза не Муза, а природа ліричного зльоту залишається незмінною. Але це докорінно міняє пропорції дійсності. Адже поет бачить не стільки окремі реалії, скільки рух реалій, динаміку плину речей – рух... куди? чи не до останнього суду? Навіть життя природи сповнене у нього якогось трепетного очікування:

Переходжу за осінню браму
Крізь омиті падолистом дні.
Передзимок строгий між гілками
Чітко обрїй висвітлив мені.

Все завмерло на останній грані –
Завтра вступить хуга снігова...
На вершечки підняли чекання
У важкій напрузі дерева.

Не випадково в панорамі образів Колодія виникає постать античного мудреця Діогена, який демонстративно блукав із запаленим ліхтарем по ринку, вигукуючи: шукаю людину! Скільки ж було сліпих поводитирів, які “водили пальцем в небі, і для бездольних малювали рай”, які пнулися в вожді або в царі, “найкращі сотворили закони”, але все оте кублиться примарою при сліпучому світлі діогенового ліхтаря. Це відчуття прихованого, справжнього буття робить тексти В. Колодія психологічно напруженими, мобілізуючими, мов церковний дзвін.

Право всякої людини судити свій час, давати оцінку чужим і своїм власним вчинкам – це право найбільш широко й використовує ліричний поет, устами якого говорять народ і епоха. В. Колодієві вдається найважче: у цьому герцеві людини з часом зберегти людське серце. Минуле століття, наприклад, подарувало нам низку непересічних поетичних талантів, які, проте, цього випробування не витримали: їхніми устами постійно говорила епоха, а власна совість поета при цьому мовчала або мляво й стиха щось промовляла не зовсім своїм голосом. А тут – аж ніяк немає потреби стискувати чи приховувати своє Я, прилаштовуватися до офіціозу, бігти прикутим невільником за колісницею часу. Я і Епоха – рівноправні учасники діалогу, в якому останнє слово зовсім не обов'язково залишається за Епохою.

У книзі відчувається потужний подих Вічності. Саме з нею, а не з “червоними днями календаря”, координує рухи своєї душі автор. Ользі присвячено чудовий вірш “Сьоме січня. Різдво”, і в цьому вірші власне життя поета, невід’ємне від життя коханої людини, сприймається у вимірі незвичайному, вимірі радісному й тривожному:

Завіями колючими гримкоче
У наше завтра заздрісна зима...
Казись і злись!.. із безвісті... з крайночі...
А нас немеркне Світло обійма!

В ліричній поемі “Ріка, в яку ми входимо” (підзаголовок – “Етюди спогаду”) постає світ життєвих вражень автора, мерехтливий, часом “дрібний” або й сповнений інтонації печального розчарування – чого варті хоча б постаті шкільних учителів з далекого дитинства, які мусили лицемірити і брехати. Непідготованому читачеві усе це може навіть видатися якимсь хаотичним накопиченням уламків, на зразок знаменитої купи запасливого гоголівського Плюшкіна. Але тут є внутрішній магніт, який зв’яже вільно-примхливі поетичні асоціації в стрункий і прекрасний орнамент. Це поклик правди, голос совісті, який і справді є судом пам’яті.

Деталь: наш автор, відомий як майстер класичного спрямування, звертається до прийому, колись винайденого сюрреалістом Аполінером: інколи він відмовляється від пунктуації, що дозволяє створити розкуту, справді вільну ритмічну структуру вірша, яка вільно й невимушено передає живий подих людини, невгамовні ритми інтелектуальної роботи, спалахи емоцій. Це підсилює почуття свободи самовиразу і створює щирю, довірливу інтонацію.

Віталій Колодій – тонкий лірик, який сприймає життя не так, як “людина горизонталі”, що не підносить очей до зірок. Лірика – сліпуче світло раптового об’явлення; вона не має сюжетної дії, системи персонажів – перед читачем тільки авторське Я і ліричний адресат. Останніх у Колодія не так вже й багато: зазвичай це кохана жінка або постаті рідної історії – ось той духовний простір, в якому поет напевно відчувається своїм. І переживання трепетної миті кохання, напружений діалог з Шевченком чи Франком подані як рух, як пошук. Недарма розділ одної його книги поезій виразно названо “У світлотінях летючої миті”. Що ж, як казав один з Отців Церкви, Августин: минулого вже немає, теперішнє проходить, а майбутнє ще не настало...

Ще далекого 1967 року написаний вірш “Спасибі вам за сповідання”. Написаний не псевдокласичним чітким, “симетричним” розміром, як тоді ще було звично. Це – верлібр, вільний вірш, який наслідує рвучку неправильність схвильованого дихання, що

адекватно відповідає тій ліричній “філософії миті”, про яку йшлося вище. Але ж яку цільність поетичного почуття треба мати поетові, аби, мов рвучких коней, утримати в єдності розбурхані емоційною напругою рядки:

Мати
мені сьогодні двері відчиняє
у кожен дім.
Заходжу потаємно –
і вже новини знаю всі.
Люблю
цей сповідальний час,
коли хати
із вікнами, в деревах,
із одкровеннями ідуть від літа,
що десь далеко зупинилось.
І час
являє суть свою.

Але ця співзвучність сучасному літературному пошуку в Колодія ще й так природно й невимушено сполучена з органічно українським світосприйняттям, з фольклорно-міфологічними глибинами рідного слова:

Білі птиці
піднесли мого тата
над чорну землю.
Ненаситно вона ждала
бездонним отвором ями...
Мама сміялася:
хто це, синку?..
В такому тесаному затишку?..
Мама сміялася...
Безвість
взяла її тієї миті...

Як це водиться з фольклорних ще часів, коли людина розуміла мову блискавки, туману й дощу і бачила виразні знаки у вогнистих хмарах, повноправний учасник цього ліричного діалогу – природа. Світла й спокійна трагедійність пронизує колодієвий ліричний пейзаж, як, наприклад, у вірші:

Осінній дощ тополю обніма.
Вона принишло тулиться до нього.
Ще є тепло від літа золотого,
Але нема вже літечка... нема...

Та і в зів'ялому листі, яке так проникливо оспівував Франко, живе надія на майбутнє відродження, на прийдешню весну. У віршах

поета звучить якась особлива чистота інтонації, що нагадує живопис раннього Відродження, й вона покликана передати одухотвореність земної плоти:

Кохана спить... Небесний промінь ліг
На усмішку, як ранок, безневинну
І на уста, що ніби мовлять мрійно
Те, що довіку слухати б я зміг...

Навіть життя природи сповнене у нього якогось трепетного очікування чогось більшого, ніж сама природа:

Переходжу за осінню браму
Крізь омиті падолистом дні.
Передзимок строгий між гілками
Чітко обрій висвітлив мені.

Все завмерло на останній грані –
Завтра вступить хуга снігова...
На вершечки підняли чекання
У важкій напрузі дерева.

Так, не можна двічі увійти в одну й ту саму ріку. Матерія є сумою миттєвих станів, кожний з яких – неповторний; але кожне окреме існування – мов тая мить! – закінчується смертю.

Можливо, наш порятунок – в плині й зміні поколінь, в усміщці немовляти... Та поета, подібно, хвилює не стільки тотальний кінець світу, скільки неминуча перспектива Апокаліпсису особистого, що його кожен неодмінно мусить пережити віч-на-віч з Невідомим.

Прикметна поема “Дорога”, жанр якої дещо примхливо визначено як “феєричну мозаїку”. Щось тут справді йде від старовинного жанру феєрії, яка ґрунтується на фольклорно-казкових первенях. За природою своєю це жанр розважальний, “цирковий”, неглибокий за змістом. Проте в українській літературі цей жанр вкоренився в статусі достатньо “серйозного” – пам’ятаєте “Лісову пісню” Лесі Українки, в якій набули живої плоти тіні народної міфології?

А Віталій Колодій “навантажує” цей жанр ще більше. На мій погляд, визначення “феєрія” ужито автором достатньо умовно. Значно більше тут – від естетики сучасного кіно й телебачення, які озброїли сьогодішнього митця нечуваними колись можливостями динамічного монтажу. Тут оживають персонажі української історії й невимушено спілкуються з персонажами сучасного політикуму; Гетьман розмовляє з Президентом; згущується з імлі забуття ніжна й трагічна постать Роксолани, крає серце читачеві діалог української матері зі своїм сином-яничаром...

Наскрізний образ поеми, що дав їй назву, – Дорога. Її торовано й закривавленими ногами бранців орди, й копитами яничарських коней (який загрозливий і потужний за ритмікою фрагмент, що в ньому звучить хор цих мимовільних перевертнів!), і тих, хто добровільно “нині і вчора йшли з України в краї чужинні – на ясні зорі”...

Чи ж багато хто наважується розіп’яти свої думку і серце на тому чорному хресті, що його являє собою українська історія? Ніщо до того не спонукає, окрім власного сумління, окрім того пронизливого жалю, що породжується синовнім почуттям. Високою, чистою нотою звучить у фіналі голос автора:

І я страждав, рядки не втіхи ради –
Писав у настанні нового дня

З мольбою, щоб доріг минулих морок
Не заступив нам у прийдешнє зору.

Сьогодні мало хто вірить в людину. Ницість і пересічність стали справжнім еталоном – саме вони надійно відкривають двері до того, що люди невибагливі іменують успіхом.

У Колодія ж відчувається потужний подих Вічності. Саме з нею, а не з “червоними днями календаря”, координує рухи своєї душі автор. Отож, художній вимір книги непростий – це вимір духовної величі. Йдеться не про хворобливу манію, яка примушує пересічну людину пнутися навшпиньки й удавати з себе генія, нав’язувати часу й вічності власне бачення і власний вимір, поплескувати по плечу тіні великих предків (цікаво, якби ж оті могли щось таке відповісти).

Та ті поодинокі велетні, що височать в художньому часопросторі Віталія Колодія, немов литі з бронзи статуї, свідчать про те, що є й інший масштаб людського (“Триптих дев’ятого березня”). У них проступають знайомі, а водночас якісь нові риси: Сковорода, Шевченко, Федькович, Франко, Леся Українка... Це наскрізний біблійний мотив заперечення, неприйняття гріха, що перетворює людину на нелюд, який об’єднує весь цикл і органічно зливається з мотивом історичної долі України:

Були висоти... Власний був Синай...
Та спеклився обітований рай,
І дітки рідні, мов орда ворожа,
По заповідях Божих, по кістках
Протоптують собі до трону шлях...
О, як будучим душу я тривожу!

Його велетні духу – одинкові, височать над головами юрби, й тому глибоко трагічні. Але трагедійність – ознака справжнього мистецтва. Бо ж тільки справжній художник безбоязно зазирає в прірву, що в

ній тане земне буття й вже відчутно близькість останнього суду. Велетні українського слова у Колодія вже належать Вічності, що надає особливого ваги їхньому слову. І тут з особливою переконливістю відчувається, що ознака справжньої трагедії – катарсис, очищення пристрастей, особливий спокій досвіду.

І серед цих велетнів один особливо вирізняється – неоднозначністю, нехрестоматійністю своєї духовної позиції. Він жив і творив, складав одну з перших наших “Граматики”, полемізував, помилявся, падав і вставав 400 років тому, коли в українській землі, задовго до наших днів, започаткувався духовний плюралізм і середньовічна людина опинилася перед сліпучим простором свободи, власного вибору.

“Диспут (Мелетій Смотрицький)” – так називається ця драматична поема, фінал якої закінчується закликком: “Шукайте Теофіла Ортольога!” Саме з цього моменту я хочу почати розмову про цей непересічний твір.

Θεοφίλ Орθολόγ – Теофіл Ортольог – означає грецькою мовою “Істинний Боголюб”. Саме таким псевдонімом підписав кілька століть тому свій знаменитий “Тренос” (Плач <Української Православної Церкви>) молодий Мелетій Смотрицький, якому судилося стати одним з батьків української культури.

Справа, здавалося б, давня – перед нами часи розбрату між українцями-православними і українцями-унітатами, чия церква тільки-но утворилася. Сьогодні вже обидві церкви, подібно, сприймаються українською громадською думкою як достойні і рівноправні. Чого б, здавалося, ворухити вугілля ватри, яка на очах згасає? Тим більше, що твір Колодія написано давненько, в радянські шістдесяті роки, написано, що називається, “в лабетах” зовнішньої і внутрішньої цензури, і поемі начебто властивий продиктований тодішнім літературним етикетом обов’язковий “антиуніатський” пафос. Але справжнє мистецтво не належить виключно своєму часові. Поему В. Колодія слід би визначити як “шекспірівську драму”. Є для того підстави.

Сьогодні англійці вже не розуміють англійської мови свого класика – п’єси його адаптуються. Дещо в них і справді належить часу – хто сьогодні ставить, замість декорації, таблички з написами “ліс”, “замок” і т. п.? Але кому прийде до голови від цих “архаїчних” п’єс відмовитися, списати їх до архіву? Адже характери, які закарбував Шекспір, – це свідчення народження англійської національної ментальності. Вільше того, це свідчення повернення європейця до духу античності в епоху Ренесансу – і тотального розчарування в ренесансних ідеалах знебоженого гуманізму.

Саме ця епоха – лише в “українському” форматі – привабила увагу тоді ще молодого письменника (подумаймо лише: було авторові тільки 28 років!). Але випускник філфаку Чернівецького університету, на відміну від багатьох своїх однокашників, устиг проїнятися тими струмами культури, без яких немає справжнього поета.

Колись Ёботе влучно визначив: тільки у поганого поета усе – “своє”; справжній митець завжди враховує досвід попередників, культурну традицію. Належить епосі 60-х нав’язана пануючою тоді ідеологією колізія “засудження унії” як “зради українського народу”, “ополячення” тощо. Адже ця церква усіма силами боронила візантійсько-національні первені духовної культури. І не просто консервувала батьківське: разом з західним християнством, вона проходила непрості етапи спокус і борінь, карбувала досвід протистояння руйнівним вітрам секуляризації (дехристиянізації) культури.

Та водночас вічності належить проникнення автора поеми в непросту діалектику українського характеру, в складність психології народу, який історія постійно ставила перед якимсь великим вибором. У складність психіки непересічної людини, до якої історія й нащадки була, в цілому, не дуже-то милостивими.

Мелетій Смотрицький – постать титанічна. Блискуче обдарований, автор однієї з перших слов’янських “Граматики”, палкий оборонець Православ’я – врешті-решт пристає до табору уніатів, яких так прискіпливо критикував. Можна скільки завгодно гукати “Ганьба!” і “Зрада!”, але хто заперечить, що за цим стоїть велика духовна боротьба, пошук істини, прагнення визначитися в тій перманентній ситуації “європейського вибору” України, яку вона вже чотири сотні з лишнім сторіч переживає.

І не сам лише Смотрицький постає в ситуації того екзистенціального вибору, яка, за Сартром і Камю, і є справжнім моментом свободи. Розкривши сьогодні твір Колодія, дивуєшся – як він взагалі міг бути тоді надрукований? Ось звертання до “східняка” Смотрицького Веніаміна Рутського, владики, який одним з перших обрав “європейську” орієнтацію:

...Коли ж розумно
Розмислити, то стане вочевидь,
Що воювати нам не слід. Я теж
Так само непокоївся і думав,
Що все скінчилося, і не життя,
А безнадія та журба настали
Для кожного, хто любить Русь
І предківщині вірний, і збагнув,
Чого ж ми прагнули одвіку.

Сам Смотрицький постає у Колодія в аспекті тієї “діалектики душі”, яка зміняє в тодішній Україні середньовічну однозначність характеру і свідчить про народження сучасної особистості:

Моє замкнулось коло між людей.
Пройшов я круг печалі і вогню.
Ріка моя спливла. І вдруге
Я не ступлю до неї. Всі слова,
Які звіряли суть мою на чесність,
Я вислухав. І виміряв мій крок
На далечінь, куди сягає думка.
Я заподіяв мук тобі новітніх?
Додав на плечі тягара, народе?
То сплакалося слово несповите –
Мов чорна кров, загусло на ярмі...
Могутнє впало дерево – вітри
Свої пориви справили...

І нехай у фіналі поеми, коли герой робить свій остаточний вибір на користь унії, він постає розчавленим, людиною, що зрадила саму себе. Можна сперечатися, чи ж дійсно так почувався в цей момент Смотрицький, остаточному слову якого передувала велика духовна робота, переоцінка власних цінностей. Важливе інше: поет тонко, глибоко, адекватно відчув і доніс до нас велич духовного пошуку, трагедійність вибору, який оцінено може бути остаточно лише “в далечині, куди сягала думка” героя. Навіть зламаній спокусами, сумнівами, страхом – Смотрицький у Колодія залишається людиною справді високого духу. Це – урок “правнукам поганим”, які ідею вимірюють виключно в ринковому аспекті: а скільки можна за цей товар узяти?

Гегель казав: драма – цариця жанрів; непросто її написати. Прекрасна побудова драматичного конфлікту у Колодія, потужне ліплення характерів, відчуття складності психології та історичного вибору українця, поетична монументалізація історії, неослабний інтерес, з яким читається п’єса, карбована мова – усе це робить твір непересічним. І жити йому в історії нашої літератури довгі роки.

Уже на першій сторінці цього твору звучить: “Шукайте Теофіла Ортольога!” Нам таки варто його шукати, найперше – в собі. Адже цей герой, так само, як і колодієва п’єса про нього, не дають духовно зубожіти.

Прикметний і, може, програмний для всієї творчості Колодія вірш “Віра. Надія. Любов”. Ні, не безхмарна ясність, не наївна життєрадісність ціхує його рядки, а рефлексія-роздум, сумніви – часом на грані відчаю:

Тихо питає Віра мене:

– Де ти?

Я озираюсь:

Вікно і туман...

Кола роблю.

І вдивляюсь,

дивлюсь,

Очі засмучую.

Врешті

Віру питаю:

– Де ти?

Мовкне мовчання.

Гусне п'ятьма.

Знову нікого.

Нікого нема...

Так само – де вони, Любов і Надія?

Котиться коло.

Довкола.

Довкола.

Я поміж ним –

як у власній

неволі...

Але вогнистим зойком лунає: “Чуєш, Надіє, – ще раз прибудь!...”

І це – попри тотальну зневіру, яка запанувала навколо. Адже наша розлюднена, безвірна й цинічна епоха вже не пропонує утопій. Один з батьків філософії постмодернізму Ж. Деріда про нашу сучасність каже так: “...епоха абсолютної саморуйнації без Апокаліпсису, без [Божественного] обявлення, без абсолютного знання...”. Висуваються хіба що ідеї на зразок “кінця історії” (Ф. Фукуяма), нехай і в рожевому варіанті “суспільства споживання”, хоча сам автор цієї концепції називає наш час “Великим розривом”, коли за-непадають з таким трудом набуті цінності духу. Емоції нудьги і провини усе ж таки породжують небувалі за своєю силою апокаліптичні передчуття. Як писав видатний український вчений Д. Затонський, ніколи ще в історії людства не спостерігалось такого масового й гострого очікування кінця світу.

Віталій Колодій гостро відчуває цю тривожну ноту нашого бурхливого й грішного сьогодення:

Апокаліпсис... Вже на нього ждуть.

Ну, скажемо, не ждуть, а просто певні,

Що вже його ознаки – достеменні,

Що мчить Земля в незнану каламуть...

.....
Та виплива крізь передгрозя зблиски
Усміхнена дитиною колиска,
Немов Господній знак... І все.

Багатогранний таланти В. Колодія рельєфно визначився у формулі: *Перо в облозі часу* – це книга його критичних есеїв та публіцистики, роздуми поета над сторінками тієї живої книги, що іменується “Сучасність”: усе закручено у невблаганному вихорі перемін, що валить одвічні, здавалося б, мури й, навпаки, підносить нові й неочікувані хвилі.

Художня проза поета – така ж стилістично блискуча й досконала, як і його вірш. Але відтак перед нами – проза, що її іменують риторичною: слово роздумів про непрості й мінливі речі, які нас оточують, оцінки далеких і близьких товаришів по “цеху поезії”, відгуки на духовну жагу, багатство й ницість нашого сьогодення.

Звичайно ж, основний простір Колодієвого світу – це простір творчості, в якому не існує ані буденщини, ані звичних мірок часу й відстані. Ось десь під ранок у темній квартирі лунає телефонний дзвінок: Андрієві Кушніренку не терпиться пролити тільки-но створену музику на слух другові. А той не дивується нітрохи. Мовчить. Луна роялю тане, але залишається та чарівна повнота буття, яку може дати лише музика: “а довкола у нічній тиші ще надовго повисають, не танучи, щойно почуті звуки...” (“Найдорожча пісня”).

Щемить серце, коли автор розповідає про непримітного, здавалося б, в русі десятиліть університетського наставника, Григорія Івановича Сінченка, який і війну пройшов, і години лихоліття, а зберіг живу душу й пошану до знання. Добрий. Видимо, був засів у душі юного тоді Колодія: адже “зла рука ніде не має вдячного ґрунту, і зерна, кинуті нею, ніколи не розвиваються повносило” (“Уроки народної мудрості”).

Ніколи не втрачає наш автор органічно притаманної йому особливості міри – рівнятися на велета. Розмірковуючи над сторінками Шевченка чи Емінеску, він стверджує “єдино праведну дорогу Цивілізованої справедливості” – адже “ми стоїмо біля зорі доброї, чесної та вічної”. Теплі, повноважні слова про румунську поезію, про наш чернівецький “масив при материковій румунської культури”... Але заголовок цього критичного етюд звучить тривожно: *Врага не буде?* Тісно й напружено стає на нашій перенаселеній і не завжди доброзичливій планеті, хоча в добрих руках меч таки перековується на орало, але те, що В. Колодій визначає як “буденну, дрібну суету, середньовічну темряву чвар і непорозумінь”, існує так само

незаперечно, як і вогняні гейзери поезії двох класиків, українського та румунського, що цю пітьму розрізають живим вогнем. Існують і ті, хто цей вогонь береже. В очах В. Колодія справжній герой культури, чиє ім'я житиме й тоді, коли багато чого іншого заросте травою небуття, – Мірча Лютик, який здійснив велетенську працю, склавши бібліографічний довідник про українсько-румунські літературні взаємини.

Зважає й точні оцінки, які дає Віталій Колодій колегам-поетам, свідчать про безперечний дар літературного критика: адже справжній критик – друг письменника, його прихильний і люблячий читач. І тут немає ані расових, ані державних, ані мовних кордонів: не мірою дає Бог Духа... Юрій Федькович, у слові якого “стикаються у двобої правда і зло”. Неповторний феномен українського слова Мойсей Фішбейн, якому притаманна “рідкісна мовна чистота”, – мов “промінь над глибинами криги”: яка запаморочлива висота! Майстер “паралельних рядів значень” румунська поетеса Кароліна Іліка, це втілене “лукавство щирості і щирість лукавства”. Навіть коли він пише про імена начебто й не занадто примітні – як-от Василь Колодій, який “любив Україну кожним подихом і кожним словом”, то начебто відновлює історичну справедливість. І це не “запізнілі лаври”, що ними було, за словом авторового однофамільця, вшановано Г. Тютюнника, а живе слово любові й подяки. Знайшлося й точне та тепле слово для тих, що так передчасно пішли з життя: художниці Н. Яремчук, цього класика міського пейзажу, неперевершеного співця чернівецького простору, та юної поетеси-чернівчанки, яка також любила залите сонцем багатство форм і барв світу, і зокрема чернівецькі вулиці, що пульсують життям, – Марії Тілло.

Та й не сама лише проза чекатиме на уважного читача: блискучі іскорки поетичного почуття проскакують по всьому тексту, конденсуючись в кількох окремих розділах сатиричної афористики (“Коли неславу правлять...”; “Де любов – там ходить зрада”). Автор вдається до жанру афористичних мініатюр. В. Колодія, що пройшов такий непростий й звивистий духовний шлях, турбує розлюдненість, що зростає в деморалізованому суспільстві, пусті очі сучасника, що є набагато страшніше, ніж пусті вітрини магазинів в останні роки існування СРСР. Але – “від рабства вільна” найкраща суть душі.

Мудрість й повнота душі нашого видатного сучасника й земляка була б представлена неповно, якби ці книги не побачили світу.

В статтю освітлюється літературне творчество известного украинского поэта Виталия Колодия.

Ключевые слова: поэтика, архетип, медитация, лирическая поэма, проза.